

HUMANITAS

(TESTVERISÉG)

A JÁNOSRENDI SZÖVETSÉG HIVATALOS LAPJA

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA.

SZERKESZTI:

AZ UNIO TAGJAIBÓL ALAKITOTT SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

CUPRINSUL

Calendar de muncă

In contra metodei de teroare și neumană
in viața publică.

Fr.: Dr. S. Sz.: Almanahul masoneriei
mondiale.

Un volum de 300 pagini

Despre munca unei loji mari.

Fr.: Gh. T.: In amintirea frului D. Kovács

Fr.: Dr. E. J.: Francmasoneria maghiară
in secolul XVIII.

Francmasoneria din țară.

Știri din pretutindeni.

TARTALOM

Munkanaptár.

A közéleti embertelenség és erőszak
módszerei ellen.

Dr. Sz. S. tv.: A világszabadkőművesség
évkönyve.

Háromszáz oldalas kötet
egy nagypáholy évi munkájáról.

T. Gy. tv.: Emlékezés Kovács Dezsőre.

Dr. J. E. tv.: A XVIII. század magyar
szabadkőművessége.

Belföldi szabadkőművesség.

Hírek a nagyvilágból.

INHALT

Arbeitskalender.

Gegen die unmenschlichen und terroristischen
Methoden im Gemeinleben.

Br.: Dr. S. Sz.: Jahrbuch der Weltfreimaurerei.
Ein Band von 300 Seiten über die Arbeit
einer Grossloge.

Br.: G. T.: Gedenkrede über Br.: D. Kovács

Br.: Dr. E. J.: Die ungarische Freimaurerei
im XVIII. Jahrhundert.

Freimaurerei im Inlande.

Nachrichten.

MUNKANAPTAR

A Romániai Nemzeti Nagypáholy Jánosrendi Szövetségének védelme alatt dolgozó t. és t. páholyok munkarendje

Unio

Cluj—Kolozsvár keletén. Helyiség: Str. Baba Novac 3. — Munkanapjai: Minden hó első és harmadik szerdáján este 8 óraker. Páros szerdákön értekezlet — Profáncim: Zipszer Alajos str. Baba Novac 3.

Aurora

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Strada Voivodul Mihai 9. — Munkanapjai: Minden második hétfő este 9 óraker. Közbeeső hétfőn értekezlet — Profáncim: Dr. Fischer Gyula orvos Braşov, Str. Reg. Carol 59. — A szöv. kancellár profán címe: Braşov, Strada Castelului 94.

Traian

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: str. Principele Carol 9. — Munkanapjai: Minden szerdán este 8 óraker. — Profáncim: dr. Ioan Hozan Str. Reg. Carol No. 56.

Zu den drei Säulen

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Strada Noua 27. — Munkanapjai: Minden kedden este 8 óraker. Profán címe: Ludovic Servacius, ny. subprefect, Braşov.

Concordia

Arad keletén. Helyisége: Bulv. Gen. Dragalina 30. — Munkanapjai: Minden csütörtökön este fél 9 óraker. — Profán címe: Dr. Szöllőssi Zsigmond ügyvéd, Arad, Str. Regina Maria 3.

Bethlen Gábor

Târgu-Mureş—Marosvásárhely keletén Helyisége: Str. Ştefan cel Mare 83. — Munka-

napjai: Minden hó első és harmadik hétfőjén este 8 óraker. — Profáncim: Dr. F. éterfi István orvos, Piaja Reg. Ferdinand 32.

Bihar

Oradea—Nagvárad keletén. Helyisége: Mea Romei 2. Munkanapjai: Minden 2. hétfőn este 1/2 8 óraker; közbeeső hétfői napokon értekezlet. Profáncim: Dr. Meer Samu Bulv. Reg. Ferdinand 10.

Pax

Timişoara—Temesvár keletén. — Helyisége: Bulv. Reg. Ferdinand, Palatul Lloyd — Lloyd palota. — Munkanapjai: Minden hó második és negyedik hétfőjén este 8 óraker. Páratlan hétfőkön tiszti értekezlet. — Profán címen Balázs Lajos ny. vasuti főfelügyelő, Timişoara IV. Str. Al. Bonnaz 12. Magánügy.

Die Arbeit

Bucureşti—Bukarest keletén. Helyisége: A nagypáholy str. Câmpineanu 45 szám alatti helyiségben dolgozik. — Munkanapjai: Minden hétfőn este 9 óraker. A hó első hétfőjén értekezlet. Profán címe: Berthold Adler Bucureşti III. Bdul Dacia 14.

Humanitas

Baja-Mare—Nagybánya. Profán címe: Gombossi József ny. főerdőtanácsos *Baja-Mare*.

Kölcsey (Satumare—Szatmár),

Tisza (Sighetul-Máramarosziget) és

Hunyad (Deva—Déva) átszervezés alatt

Szabadjómüves-irodalom

Lennhoff Eugen: *Die Freimaurer. Ihre Geschichte. Organisation und ihr heutiges Wirken*, 476 Seiten und 107 Bilder.

Brosch. Rm. 14.—, Ganzleinen Rm. 17.—

Gaston Martin: *La Franc — Maconnerie* Frs. 12.—

O. Caspari: *Die Bedeutung des Freimaurertums V. Ungar B.*

Balassa József: *Kossuth Amerikában.* 250 P.

Balassa József: *A szabadjómüvesség története.* 1— P.

Balassa József: *A szabadjómüvesség kézikönyve. (Káté.) I. Inasfok* 150 P.

II. Legényfok. 1— P.

III. Mesterfok. 1— P.

Az itt felsorolt művek megrendelhetők a „Testvériség” kiadóhivatala utján.

DENTAL-DEPOT

Dr. BLATTER

ORADEA

Strada Dr. Aurel Lazar No. 4.

HUMANITAS

KÉZIRAT SZABADKŐMŰVESEK SZÁMÁRA

A közéleti embertelenség és erőszak módszerei ellen

A „Die Drei Ringe“ októberi számában Alb. Goldschmiedt tv.: érdekes cikkben boncolja a kérdést, hogy szk. részről mi a teendő a közéleti embertelenség és erőszak módszereinek mind általánosabbá válásával szemben. És fejtegetéseiben arra az eredményre jut hogy mielőbb meg kell alakítani az emberiség humanizálását céljával kitűző világszövetséget. Ez a szövetség nyitott munkaközösség volna minden jóakaratu és a cél elérését elősegíteni tudó ember számára. A cikkirő e munkaprogramnak megfelelőleg már a szövetség tagozati beosztásának részletes tervét is kidolgozta, melyet itt nem ismélünk meg, de az érdekes írás egyes részleteit érdemesnek tartjuk a mi olvasóink számára is az alábbiakban megismételni:

— Lássuk előbb, hogy mi lehet ennek az emberiség humanizálására törekvő szövetségnek a célja. Az, hogy a humanizálás folyamatát siettesse. Minden jóindutatu és erre a célra alkalmas embert egy nagy szervezetbe kell összefogni, természetesen, faji, népi, vallási, vagy filozofiai lehorgonyzásukra való tekintet nélkül. Arra van szükség, hogy egy ilyen szövetséget életre hívjunk, még mielőtt részletesen kidolgozott programmal kötnénk le előre a munkáját.

— Ezt a szövetséget nem politikai pártnak képzeljük el. Inkább az egész világ számára nyitott munkaközösségnek, amelybe bárki beléphet, akinek akarata és képessége van arra, hogy az emberiség humanizálódását elősegítse. A szövetség természetesen nem vállalkozhatik arra, hogy az emberiség minden nagy kérdését megoldáshoz vezesse. Ehhez, különösen működése kezdetén, nem is volna elég ereje. Minden valószínűség szerint bele fog ütközni azoknak a köröknek ellenségeskedésébe is, akik a gondolat hatalmának megvetése, vagy arról való lemondásuk miatt, hogy a gondolat valaha is eléggé hatni tudjon, kizárólag erőszakos megoldásoktól várják az emberiség üdvét.

— Ezzel szemben a szövetség tagjainak arra az álláspontra kell helyezkedniök, hogy nincs olyan kérdés, melyet a józan ész ne vezethetne megoldás felé és hogy az erőszak olyan elemi fokozatig álló megoldási mód, mely a társadalomban mindig ott jelentkezik, ahol az észszerű megoldások hiánya elég ürt hagy fönn számára. Az ürbe, amely így az észszerűség hiányában támad, nyomul be mindig az erőszak. Szükség van tehát arra, hogy ezt a hiányt az észszerűség növelésével és megszervezésével csökkentsük. Természetesen nem szabad így sem azt az utopiás reményt táplálnunk, hogy az észszerűségnek ezt

à vácuumát, mely az erőszak módszereinek alkalmazását lehetővé teszi, teljesen megszüntethetjük az emberiség érdekében dolgozni hajlandó egyének felsorakoztatásával. Az erőszak valószínűleg még hosszú ideig a társadalom *ultima ratio*-ja marad. De egy tiszteletet parancsoló „Emberiség-szövetség”, mely az emberek humanizálódásának siettetését tűzte ki célul, már a létezésével is, olyan tényező lehet, amely az erőszaktól mind több tért hódít el. A szövetség az érzések szempontjából is olyan összeséget képezne, melyet az az optimista meggyőződés hevit, hogy erkölcsi követeléseket erkölcsi eszközökkel is lehet képviselni és megvalósítani.

— Egy ilyen szövetség ideális céljaul az emberi együttélésnek azt az állapotát lehetne tekinteni, amelyet az individualizmus és a kollektivizmus közötti egyensúly jellemez. Az egyént semmi körülmények között sem szabad az összességnek feláldozni, de nem szabad túrni azt sem, hogy az összesség érdekeit veszélyeztethessék egyesek, akiknek a kezébe a többiek feletti túl nagy hatalom van egyesítve. A fölébredt emberiségre azok a kapcsolatok kell, hogy irányadók legyenek, melyeket a kölcsönösség a mutualizmus nyújt.

— Az a gyakorlati munka, mely egy, „Az emberiség humanizálására törekvő világszövetség” számára adódik, a társadalomban fennálló feszültségek megelőzésében és megszüntetésében állana első sorban. Olyan feszültségek megszüntetésében, amelyek a társadalmi kölcsönösség elvével állanak ellentétben.

— Ezeknek a feszültségeknek felismerése megadhatja az alapot is a szövetség munkássága számára. Meg lehet különböztetni a nemzetiségek és fajok a vallások és világnézetek és a magántulajdon kérdésében fennálló véleményekre vonatkozó feszültségeket. Arra van szükség tehát, hogy egyrészt az így már fennálló feszültségeket, amennyire lehet, megszüntessük (ez a represszív feladat), másrészt, hogy a feszültségek kialakulását megakadályozzuk (ez a preventív feladat).

— A humanizálás világszövetségének így kettős feladata volna. A represszív célok megvalósítására vállalkozó tagozatoknak első sorban az akut nemzeti, faji, vallási és világnézeti konfliktusok megszüntetésére kellene törekedniök. Fontos szerepe volna a szociálizálással foglalkozó csoportnak, mert ennek kellene átdolgoznia a szociális kérdés megoldására vonatkozó jogi és szervezési lehetőségeket.

— A preventív feladatokkal foglalkozó tagozatokra első sorban a humanitárius nevelést elősegítő munka várna. Ezek a csoportok terjesztenék a humanitárius szellemet minden állam nevelő intézeteiben és erre a célra nevelési terveket dolgoznának ki. Egyes csoportok pedig, melyeket „a világmentudat sejtjei”-nek nevezhetnénk el, megfigyelő és vészjelző szervek volnának mindenhol a humanizálás világszövetsége számára és az volna a feladatuk, hogy a keletkező konfliktusokat már csirájukban felismerjék és a lehetőségig megakadályozzák, illetve a már kifejlődött veszedelmek továbbterjedése elé gátat vessenek.

— „Az emberiség humanizálásának világszövetsége”, amint már mondtuk, kezdetben csak szellemi világhatalom akar lenni. Tiszteletet parancsoló világi intézmény, amely mindenhol munkába lép, ahol ez az uralkodó kormányrendszerrel összeegyeztethető. További cél képpen pedig fennáll az a reménykedés is, hogy a világszövetség mögé valamikor olyan politikai hatalom is fog sorakozni, amely rászánja magát, hogy ennek a szövetségnek munkamódszereit és eredményeit magáévá tegye,

A világszabadkőművesség évkönyve

Irta: Dr. Sz. S. tv.:

A szkv.: szövetség egyik legfontosabb összetartó ereje az a tudat, hogy a láncunk átfogja az egész világot és éppen azért, mert a mai nemzeti ellentétek és politikai elzárkozottságok idején a közvetlen érintkezés egyes országok szkv.: -ei között nagyon meg van nehezítve, ezt a szép és megnyugtató fikciót úgy tarthatjuk legjobban fenn, ha minél gyakrabban foglalkozunk a külföldi szkv.: -ség történéseivel.

Másik ok, mely a külföldi szkv.: -ség felé fordítja tekintetünket, az a tény, hogy sajnos az erdélyi szkv.: -ség egyelőre még nélkülözi azt a központi irányító szervet, mely felhívja minden esetben az egyes páholyok figyelmét a legaktuálisabb problémákra — egy központi szerv, mely a fővárosban székelve és élénk kapcsolatokat tartva fenn az ország minden páholyával, szélesebb perspektívában látja meg az eseményeket, mint például mi itt egy határszéli vidéki városkában. Mi abban a reményben fordulunk tehát a külföldi szkv.: -ség felé, hogy ha lehet, onnan kapjuk meg munkánk folytatásához szükséges impulzusokat. Meg akarjuk nézni, hogyan gondolkozik, hogyan dolgozik a külföldi szkv.: -ség és ezért fogadunk örömmel minden olyan megnyilvánulást, mely távoli országokból hoz híreket nekünk.

Egy könyv jutott el a napokban hozzánk, a „*Das Jahrbuch der Weltfreimaurerei*“ 1935. évi kötete. Már harmadizben lát napvilágot a világ szkv.: -ségének évkönyve, eddig dr. Reichl szerkesztésében jelent meg, az idei évkönyvet azonban már Paul Netti szerkesztette. A könyv kiadójaként a Prágában székelő „*Quatuor Coronati Coetus Pragensis*“ társulat szerepel, egy szkvv.: által alapított történelmi társulat, melyben mindkét nyelvű cseh-országi nagypáholy tagjai résztvesznek.

Ha végiglapozzuk ezt a könyvet, első pillanatban két impressziót kell leszögeznünk. Az első: hogy a problémák, melyek a szkv.: -séget foglalkoztatják, majdnem minden országban ugyanazok. *A szkv.: -ség új útjainak keresése, a belső reorganizáció, a nemzeti ellentétek elsimítása, a titokzatosság kérdése, a napi politikával való foglalkozás, a támadások elleni védekezés* — mind-mind olyan kérdések, melyekre mi is kerestük már a választ, anélkül, hogy az erdélyi szkv.: -ség összesége bármilyen irányban állást foglalhatott volna.

A másik impresszió pedig az volt, hogy ez a szkv.: évkönyv épp azokat a szkv.: elveket és eszméket, melyek legalább is számomra, szövetségünket annyira vonzóvá teszik, valahogyan egészen letompítva, szordinóval hirdeti. Ezzel szemben erősen kihangsúlyozza azokat az érzéseket, melyeket a szkv.: tolerancia úgy n mint egyes tvv.: egyéni meggyőződését tiszteletben tart, de mégsem tehetők az egyetemes szkv.: -ség lényeges alapeszméivé. Ugy érzem, hogy a szkv.: -ség humanizmusát csakis úgy lehet értelmezni, hogy az általános emberit szereti és keresi az élet minden megnyilvánulásában, tul nemzeti vonatkozásokon, tul országhatárokon. Így a nemzetközi összelartozás tudá'ának ápolása egyik legszebb feladatunk, melyért a felelősséget büszkén vállalhatjuk. Ezzel szemben az évkönyv több cikkében feltűnően hangoztatja a szkv.: -ség nemzeti érzéseit és a nemzetköziség ápolását csak addig vállalja, ameddig azt a hazafiság megengedi. Másik ilyen jelenség,

hogy az évkönyv három cikkében is foglalkozik a szkv.-ség és a katolicizmus viszonyával, olyan beállításban, mely szintén nincsen teljes összhangzásban a valódi szkv.-elvekkel. Mert a szkv.-ség szabadgondolkodó szövetség, mely ugyan elismeri minden egyes tagjának jogát, hogy Istenét a saját módja szerint keresse, de távol áll tőle a szándék, hogy minden tv.-hibeli meggyőződését dogmatikus vallási alapon egy nevezőre hozza.

Csak miután a könyv egyes cikkeit elolvastam, olvastam el a kiadónak előszavát is és itt találtam meg az okát azoknak az inpresszióknak, melyeket a könyv elolvasása kiváltott belőlem. A kiadó bejelentése szerint a könyvnek kimondott célja, hogy profán körökbe is eljusson, meg akarja ismertetni nem-szabadkőművesekkel is a szkv.-ség feladatát és céljait és főleg azt, hogy mi az, amit a szkv.- „munká“-nak nevez. Profán köröknek akarja ez a könyv bebizonyítani, hogy a szkv.-ség nem szolgált rá a vádakra, melyekkel annyi oldalról illetik, nem hazafiatlan, nem vallásellenes — és ezzel minden meg van magyarázva, amit első pillanatra a könyv hibájául róttam fel. Miután mindnyájan meg vagyunk arról győződve, mennyire szükséges megfelelő formában a szélesebb közvélemény felvilágosítása, a mai, demagóg jelszavaktól felzaklatott világban, csak a legnagyobb örömmel üdvözölhetjük a világszkv.-ség évkönyvének intencióit. Ennek tudatában megnyugvással vesszük tudomásul, hogy az évkönyv nekünk, akik benne élünk a szkv.-ségben, nem hoz annyi újat, mint amennyit kapni szerettünk volna és nem azt hirdeti lehangosabban, amit hallani szerettünk volna: hogy a nemzeti öntudat tultengésének, a haladó eszmék kipellengérezésének idején a szkv.-ségnek változatlanul ki kell tartania régi meggyőződése mellett, mely az általános emberit minden más felé helyezi és a haladást abban látja, hogy sorra dőljenek meg a válaszfalak emberek és nemzetek között.

Minthogy a szkv.-évkönyv által felvetett problémák a tvv. előtt nem novumok, a könyv tartalmának ismertetésénél inkább arra szoritkozom, hogy ezeket a témákat exponáljam.

Kezdem legelőször is azzal a cikkel, melynek gondolatmenete legjobban megkapott, *Hans Prager* wieni tv.-cikke: „*Die Gefahren des freimaurerischen Idealismus und der politische Realismus der Gegenwart*“ szembeszáll azzal a felfogással, mely a páholyéletet elválasztja a külső reális világtól. Nem lehet az utat az uccáról be a páholyba úgy felfogni, mint menekülést a valóságból az álomba. A szkv.-ség nem lehet csak ideálistikus, el kell ismernie a mindennapnak kétségen felül álló realitását. Látnia kell, hogy a környező világ éppen azért szorul reformokra, mert nélkülözi azt a szellemet, melyet mi ottan érvényesülni szeretnénk látni. A tvv.- között azok vannak többségben, akiknek nincsen kialakult politikai meggyőződésük. Szabad-e éppen ezeket a tvv.-et vezetés nélkül hagyni, mikor éppen ezek képezik a legalkalmasabb nevelő anyagot szkv.-i értelemben. Honnan vegyük magunknak a bátorságot a külső világ befolyásolására, ha még a páholyban levő tvv.- vezetéséről sem gondoskodunk? Akiknek pedig van politikai meggyőződésük, azokat a páholy ideális beállítottsága feltétlenül lelki konfliktusba keveri, mert ők sem tudják megtenni a lehetetlen lelki ugrást a brutális valóságból a szellemiség világába. A cikkíró feltétlenül szükségesnek tartja, hogy vigyük be a politikát a páholyokba. Ha a politikát csak azért akarnánk ki-csapcsolni, hogy megadjuk magunknak az illúziót, hogy létezik egy hely, ahol a jelen nyomása alól felszabadulunk, akkor jobb lenne felhagyni

az egész köművességgel, és filozófiával, vagy esztétikával foglalkozni. Olyan problémák, mint az egyének belső és külső szabadsága, a társadalmi és gazdasági rend, a háboru és béke kérdése — egyrészt teljesen politikai kérdések, másrészt csak önámítás lehet ezekről úgy beszélni, hogy a jelenkor politikai realitásait figyelmen kívül hagyjuk. Így áll elő az őszinteség hiánya, nagyra nő egy szkv.: defetizmus, mely mindennél ártalmasabb, elkedvetleníti a jobb elemeket és még jobban összezavarja azokat, akiket nevelni kellene. Csak egy jogos aggodalom emelhető a fenti állásponttal szemben: ha valaki fél, hogy a politikai téma felvetése viszályt szülhet a tvv. között. Erre Prager tvv.: így válaszol: „Vajjon nem áll-e fenn politikai ellentét amúgy is olyan tvv.: között, akik például egy haladó gazdasági rendszer további léjogosultságát némán vallják és azok között, kik új eszmék fejlődésének jogosultságát hangosan hirdetik? Mem politikusok e az előbbiek is, csak azzal a külömbséggel, hogy az ő oldalukon van a tradíció, amelyet hallgatva lehet képviselni, míg az utóbbiaknak politikai meggyőződésükről beszélni kell, mert újat hirdetni másképp nem lehet.“

Viszont lehet a páholyban úgy beszélni politikáról, hogy az ne legyen egyszersmind pártpropaganda is. Végeredményben a páholy vezetésétől függ, milyen mederben folyik le a vita és miután szkvv.-ről van szó. elvárható, hogy a *noblesse oblige* jelszavát és a *fair play* szabályait a vitákban betartsák.

Plantagenet tvv.: Párisból azt a kérdést teszi fel: „*Soll der Freimaurerorden aufgelöst werden*?“ Ugyanazt a kérdést, mely sok országban a számotévő politikusokat is foglalkoztatja. Hiszen éppen rövid idő előtt olvashattuk, hogy a törökországi szkv.: páholyok működését a kormány betiltotta. Francia tvv.:-ünk konkluziója szerint a szkv.: eszme szempontjából a páholyok betiltása inkább még az eszme megerősödésének előnyére válik, mert mindig maradnak olyan egyéniségek, akik üldözés és veszélyek dacára tovább fogják azt szolgálni és a szkv. mozgalom a föld alá kényszerítve és valóban megint titkos társasággá válva tisztultabban és új szelemmel telítve fog dolgozhatni az emberiség fejlődéséért.

Iunod hollandiai tvv.: azt kérdezi: „*Bedarf es einer Neugründung der Freimaurerei*?“ Mert sok tvv.: vélekedik a szkv.: szövetség parancsai ellen, profán cselekedeteikkel és morális szempontból támadási alapot adnak a szkv.-ség ellenségeinek, sovén ellemek férköznek be soraink közé. Sokan azt kívánják, szabaduljunk meg ezektől az álköművesektől, kiknek az ártalmas közvéleményt köszönhetjük, ne elégedjünk meg a félrendszabályokkal, hajtsuk végre a szkv.-ség megújítását úgy, hogy neve, tartalma, formája, minden, más legyen. Ezzel szemben a cikkíró tvv.: véleménye, hogy a szkv.-ség reorganizációjára nincsen szükség, mert alapja változatlanul biztos és szilárd. Az egyes szkv. hibái nem az intézmény hibái és a korszerű megújodás elvégzése csakis az egyes tvv.: nevelésében rejlik.

Paul Eisner tvv.: „*Maurertum und Symbiose*“ című értekezésében a szkv.-ség különös feladataival foglalkozik azokban az államokban, melyekben több nemzetiség él egymásba ékelve. Ilyen feladatok az angol, vagy francia szkvv.: él nem tornyosulnak, de nagy probléma ez azokon a jelentős területeken, ahol több nép folytat küzdelmet még a mindennapi száraz kenyérért is. Prágai tvv.:-ünk szerint ebben a nehéz helyzetben minden köművesnek két elvet kell követnie: egyrészt hünek kell maradnia saját nemisé-

géhez, másrészt türelemmel és megértéssel kell lennie a másik nemzetiség iránt. Szerinté passzív magatartás nem elegendő, hanem a szkv.-nek aktív módon kell előljárnia a nemzetiségek közeledésének előmozdításában és pótolnia azt, amit mások megtenni elmulasztanak. Nem szabad befolyásoltatnia magát a pillanatnyi politikai hangulattól, nem szabad elzárkóznia a másik nemzetiség nyelve, szelleme és kulturája elől, állandóan tudatában kell lennie annak, hogy ez a közvetítő feladat több időt és fáradságot igényel, mint amennyire egy emberélet elég, de semminemű csalódás sem tarthatja vissza. Ez a feladat sokkal fontosabb, mint amilyenek mai napig látszott, de éppen ezért szkv.- feladat.

Ezek a számukra nagyon időszerű megállapítások sajnos nem adnak utirányt, hogy a gyakorlatban hogyan valósítható meg az egy állam határain belül élő nemzetiségek lelki és szellemi egymáshoz való közelítése. De van az évkönyvben egy másik cikk is, Julius Katz prágai tv.: „Die Bedeutung der Freimaurerei in der tschechoslovakischen Republik.“ és ebből kitűnik, hogy Csehszlovákiában, melyben cseh német és magyar nemzetiségek élnek egymás mellett, a szkv.-ség a fenti értelemben a legszebb eredményeket érte el. A csehszlovák köztársaság azon kevés középeurópai állam közé tartozik, ahol a szkv.-ség ténylegesen jelentős szerepet játszik. A „Lessing zu den drei Ringen“ nagypáholy magában foglalja a régi monarchia területéről átszármazott jánosrendi kömvességet, kizárólag magyar és német nemzetiségű testvérekkel. Ezzel szemben a csehszlovák nemzeti nagypáholy skót eredetű és tisztán az új államalakulat cseh és szlovák ajku fiait fogadja soraiba. Es mégis: a két nagypáholy egymás közötti viszonya a legbensőbb, a legszívélyesebb. A múlt évben létrejött konkordátum csak szentesíti azokat az igazi tv.-i kapcsolatokat, melyek a két nagypáholy között már ténylegesen fennállottak. Éppen a nemzetiségi kérdések tekintetében kifejtett harmonikus munka adta meg a csehszlovák szkv.-ségnek politikai súlyát és tekintélyét. — Szerfelett érdekesek a mi számunkra ennek a cikknek a közlései, mert sehohsem olyan kézenfekvő az analógia a mi speciális román viszonyainkkal, mint a csehszlovák szkv.-ség történeténél. Amikor az új állam megalakulása után az olasz szkv.-ség kiküldöttjei létrehozták a csehszlovák kömvességet, az első időben a szkv.-ség valójában csak névleges volt és az akkori forradalmi évek hangulatában az igazi szkv.- eszmekör nem tudott tért hódítani. De az évek nevelő hatása, a régi szkv.- tradíciókon felnőtt páholyokkal való állandó együttműködés odavezetett, hogy nemcsak a szkv.-ség kebelén belül szüntek meg az ellentétek, de ha ma el lehet mondani, hogy Csehszlovákiában a külső világban is nagy lépéssel haladt előre a nemzetiségek megértése, akkor ebben a csehszlovák szkv.-ségnek jelentős része van.

(Folytatás a következő számban).

Háromszáz oldalas kötet egy nagypáholy évi munkájáról.

Az európai szk.-ség elleni heves és igazságtalan támadások közben megnyugtató érzést kelthetnek bennünk a hatalmas amerikai szk.-ség életéről szóló jelentések. Az amerikai nagypáholyok között is egyike azoknak, amelyek a legeredményesebb munkát folytatják, a North Carolina (U. S. A.) nagypáholy, melynek évi jelentése a 148-ik munkaévről most jelent meg egy testes kötetben. A 300 oldalas kötet részletesen beszámol a nagypáholy működéséről. A North Carolina nagypáholy 671 testvérpáholy munkáját irányítja a szövetséges állam területén. Rendszeres előadókat, négy lecturer-t tart el, akik a nagypáholy irányítása szerint keresik fel a testvérpáholyokat és előadásokat tartanak számukra. Az előadók utiköltségét a testvérpáholyok fedezik, míg fizetésüket, évi 1200 dollárt, a nagypáholy adja. A nagypáholy ezenkívül egy árvaházat tart fenn, a múlt évben 369 gyerekkel, akik közül 44 testvérük árvája volt. Az árvaház fenntartási költségeinek nagyrésztét maga szerzi meg mezőgazdasági termeléssel, különböző ipari munkákkal és a növendékek énekkarával, amely hangversenykörutjaival jelentős összegeket hoz be. Az árvaház nyomdájában nyomják a nagypáholy hivatalos nyomtatványait és folyóiratát, a „The Orphans' Friend and Masonic Journal“-t. A növendékek egyrészt mesterségre, a tehetségesebbeket felsőbb iskolai tanulmányokra is készítik elő. Ezenkívül egy aggmenházat is fenntart a nagypáholy Greensboro-ban. Az aggmenházzal szemben a jelentés elmondja, hogy: „a menház lakóinak igyekszünk azt az érzést adni, hogy itten hazakerültek, ahol nyugalmat és békét találnak, hogy itten nem szűkölködők, akiknek jövőjük támogatására van szükségük. Inkább testvéreink ők, akik a szörnyű életküzdelemben oldalainkon hullottak el.“ Gondoskodik ezenkívül a nagypáholy külön erre a célra kiküldött komitéja, a „Masonic Service Association“ által a szk.: nevelésről és a neophyták kikézéséről is. Erre a célra füzeteket és rövid értekezéseket ad ki, melyeket a testvérpáholyokhoz juttat. Ime néhány ilyen brosurának a címe: „Mit tartanak a többiek rólunk“, „A szk.: világossághozás három estéje“, „A rituáliák ismerője“. Van a kiadott brosurák között egy szk.: szindarab is „Legmagasabb dolog a világon“ címmel. A nagypáholy munkájához tartozik bizonyos általános szk.: célok vagy páholy szervezeti kérdésekre vonatkozó kérdőívek kiküldése, melyekre az adott válaszokat statisztikailag dolgozza fel az évkönyv.

Érdekes részét képezi az évi jelentésnek a főszónok beszéde a nagypáholy konventjén. A beszéd a szk.-ség küldetéséről szól és megállapítja, hogy az amerikai szk.-ség nagy tekintélyét és elterjedését annak köszönheti, hogy hozzátartozói minden időben hűek maradtak az igazságosság, méltányosság és felebaráti szeretet szk. alapelveihez. Ezekhez az elvekhez való szilárd ragaszkodás okát a főszónok bizonyos fokig a szk.-ség tantételeinek szimbolikus burkoltságában keresi. Mert éppen ez a szimbolikus, teljesen dogmamentes felszolgálása a szk. alapelveknek járult szerinte leginkább hozzá a szövetség elterjedéséhez minden társadalmi osztályban és minden felekezet hívei között. A főszónok ezután rámutatott beszédében arra is, hogy a szk.-ség gondolati tartalmának igen nagy része bekerült az Egyesült Államok alkotmányába, ami mellett az amerikai □□ még rendkívül sokoldalú er-

kölcsi és szociális befolyást gyakoroltak a közélet fejlődésére is. Ezt megtették a múltban és megteszik a mai válságos időkben, amikor főfeladatuknak tekintik, hogy az állam keretén belülgátképpen szolgáljanak minden gyűlölködés, önzés, előítélet és kishitűséggel szemben és hogy a népek egymáshoz való viszonyát megszabadítsák a beléje került méregtől. Mostan ugyanis mindezekben a tereken a tudatlanság, a bizalmatlanság, a félelem és az események menetének veszélyes magára hagyása uralkodik a North Carolina nagypáholy főszoneka szerint. A székesség fegyvere ebben a küzdelemben továbbra is a szeretet, a barátság, a jótett, a bizalom és szorgalom marad. S a győzelem is az övé lesz ha minden tv.: kellő bátorsággal és szilárd bizalommal forgatja ezeket a fegyvereket.

Emlékezés Kovács Dezsőre

Az Unio □ gyászmunkáján elmondta T. Gy. tv.:

Szertartáskönyvünk a gyászbeszéd tartásánál szigorú utasításba adja, hogy kerüljük a profán életben szokásos áradozó dicsőítését örök keletbe költözött testvéreinknek a róluk szóló megemlékezésükben és ez nem is egészen felesleges, mert könnyen tévedhetünk erre az útra. Emberi természetünkben, van ugyan hogy bizonyos tisztelettel szóljunk azokról a felebarátainkról, akik megvívták a harcot a mi életünk legnagyobb ellenségével, a halállal és erre a különös tiszteletra, illetőleg kíméletre indít a latin közmondás is: de moris nil, nisi bene.

Nem gondolnám azonban, hogy Kovács Dezsőről emlékezve, ellentétbe kerüljek szertartás könyvünk utasításával: hiszen, hogy megvéd engem az a testvérbarátság, amelyikkel egybekapcsolódott a kettőnk élete az iskola padjai között több mint egy évszázadon át, migcsak el nem tűnt alakja, mély sebet ütve szívemen, az örökévalóság kapuján át.

Megemlékezve Kovács Dezsőről mai gyászmunkánkon, nem gondolom, hogy méltóbban jellemezhetném az ő életét, munkásságát, jelentőségét, mint azzal a megállapítással, amivel itteni munkáját méltatni szoktuk szertartáskönyvünk szerint annak, akinek munkájával meg vagyunk elégedve, megtette szabadkőműves kötelességét. Ez a legnagyobb elismerés, amivel szk. munkát honorálunk.

Megtette szk.: kötelességét, ami azt teszi más szavakkal: törekedett megközelíteni az eszményi embert, törekedett megvalósítani életében a szk. eszményt.

Dovács Dezsőnek egész élete törekvés volt az eszményi ember után. Mint gyermeket ez a törekvés az eszmény után hajlotta, irányította, ez tette képessé, hogy szerezzen ismereteket, hogy képezze magát a legsanyarubb életviszonyok között is, hogy lemondjon a gyermekkor gondtalan játékairól, könnyű életéről, ez tette képessé, hogy kikerülje az örvényeket, amikben nem egy magára hagyott szép tehetség bukik alá.

Ez a sóvárgás, az eszménynek ez a sóvárgása irányította lépéseit az ifjúkor forrongásai között arra az életpályára, amelyiken olyan sok és olyan

nehéz munkát kell vállalnia, aki emberül meg akar felelni tisztének, ahol olyan sok lemondásra, önmegtagadásra van a munkásnak szüksége és ahol meg kell elégednie, ha egy maroknyi az, ami osztályrészére jut az aratás idején a földi javakból. Ez a sóvárgás az eszmény után vonzotta a tanító-nevelő pálya felé. És kötelességét vállalt feladata teljesítésében emberül elvégezte, mert szívét vitte belé nehéz, fárasztó munkájába.

Az eszmény sóvárgása vezette tollát és irányította munkáját, így szolgálja az igazat, a szépet, a jót az irodalom terén is, az élet igazi értékének meglátásával, az élet derüje iránti fogékonysággal

Az eszményi ember alakját tükröztette vissza a maga igazi teljességében a reá szakadt szenvedés fájdalmai között e fájdalmak erős lélekkel való elhordozásában, hogy ne legyen terhére érette aggódó szeretteinek és férfias elszántsággal nézett szembe a kérlelhetetlenül közeledő végnek: elrendezte minden dolgát, nem hagyott maga után semmit elintézetlenül sem hivatalában, sem családjában, követve nagy Mestere intelmét. „munkálkodjatok, míg nappal van, mert eljön az az éjszaka, amikor többé senki sem munkálkodik.”

Eszményi célok vezették közénk, a szabadkőművesség eszméinek szolgálatába. Nem hozta ide kíváncsiság, nem vezette érdek, érvényesülési törekvés, hanem vezette az eszmény sóvárgása, hogy rokonlelkek közé lépve, munkálja itt is az emberiség, az emberi testvériség szent és nemes céljait és egész lelkével csüngött az emberszeretet áldozatos nagy munkáján.

Ez év június havának 17-én, egy rügyfakasztó szép tavaszi nap reggelén élte 69.-ik évében fogadta az örök kelet hajlékába. Halála híre — túl is a haza határain — mindenfelé az igaz részvét megnyilvánulását váltotta ki és temetése a gyászmenete, de egyben diadalmenet volt a halhatatlanság felé. Emlékét hálás kegyelettel fogja őrizni az utókor, hálás kegyelettel fogja őrizni hosszú sora a tanuló nemzedékeknek, akikre öröktől hagyta dús lelke kincseit. Irdalmi alkotásai — szakmunkák, mint szépirodalmiak — egy világosan gondolkozó főnek, fenkölt tiszta léleknek, melegen érző szívnek alkotásai az írás mesterének finom izlésével.

És akik ismertük a benne lakózó igaz embert, tiszta egyenes jellemét, felidézve a mai napon emlékét, felkeresve porladó hamvai helyét, vallást teszünk róla, hogy szk. kötelességét hűségesen teljesítette.

A XVIII. század magyar szabadkőművessége

Írta: dr. J. E. tv.:

(Folytatás.)

XIII.

Kazinczy Arankával még akkor ismerkedik meg egyelőre levelezés révén, amikor az ifjui lelkesedés és a szabadkőműves „neophita“ buzgalom határtalan bizalommal tölti el lelkét az „emberiség jövőjét“ illetőleg. Az optimizmus nemcsak a magyar irodalom atyjának, de a kornak is sajátos vonása. A Kazinczytól keresett „jobb lelkek“ Európaszerte a középkor és a rendiség ideológiai bilincseitől igyekeztek megszabadulni és amidőn az előítéletek kényszerzubbonyát levették talán nem is sejtették még, hogy legnagyobb rabláncoktól szabadultak meg, Európa „lelkiismerete“ ébredezett: Voltaire és Rousseau műveit a távoli Magyarországán épügy olvassák, mint északon és a gondolatok érlelődése nagy tettek elkövetkezését sejteti.

József uralma a magyar felvilágosodás szempontjából döntő jelentőségű. A nagy császár korát megelőző reformeszméi, szembehelyezkedése az uralkodó nemzeti életszemlélettel, soha nem látott forrongást idéznek elő. Rövid néhány év alatt tiszta „frontok“ alakulnak ki. A reakció hatalmas táborával szemben, ahol a kiváltságososztályok mellett ott találjuk az érdekeiket még föl nem ismerő elnyomottak nagy részét is, új erők gyülekeznek. Ezek az erők egyelőre nem politikaiak, csupán lelkiek, de jelentőségük az, hogy a haladás zászlója alatt a kor legjobb magyar szellemi erőit: az írókat és tudósokat sorakoztatják fel. Találón jellemzi ezt a korszakot Kazinczy a „Pályám emlékezetében“ amidőn így ír róla: „gyönyörű vala azt látni a József epochájában, hogy a jobb lelkek, hogy szövödének össze, hogy tartának össze az egymástól elválasztó szines különbségei mellett is, mihelyt őket a jó szeretete egyesítette. Nagy és kicsiny s hazafi és idegen, tisztviselő s magános, polgár és katona egy volt, ha egymásban érdemet találtak . . .“

Kazinczy igaz „embert“ kereső kutató újján, az „alvó nemzet“ lelkiismeretének ébresztése közben talál Arankára és az egymásra talált „jobb lelkek“ hosszú időn át ápolják nemcsak a barátság lángját, de az ifjukor egymásban és jövőben hívő illuzióit is. Mindketten a magyar nyelv és irodalom lelkes harcosai, de a nyelv megújulásáért folytatott küzdelmük nem a l'art pour l'art hideg formaszeretetéből fakad, hanem a velük egy nyelvet beszélők társadalmi, nemzeti és emberi helyzetén valóőszinte javitniakarásból. Kazinczy Arankával Ráday Gedeon közvetítésével ismerkedett meg, bár egymás irodalmi munkásságát azelőtt is ismerték. Aranka egyik régebbi eveléből tudjuk, hogy a marosvásárhelyi literátor csendes magányában Kazinczyt és társait „mintegy házi isteneit tisztelte.*

Lásd Dr. Perényi József: Aranka György és Kazinczy Ferenc. Erdélyi Irodalmi Szemle. 1927. 1. szám.

Kazinczy legelső Arankához írott levelében (1789 jul. 10.), amelyet néhány nappal a nagy francia forradalom kitörése előtt írt irodalmi hitvallást tesz. „Ha engemet esmernél, tudnád, hogy én éppen nem vagyok Vallásbéli fanatizmussal profánálva; engem Fiának nevez a Böltsesség: de kéntelen vagyok még is megvallani, hogy magát tartom a Kálvinistát a Magyar Litteratura elővitelére választott Népek. Gyekezik a Pápista, de haszontalanul. Faludi — az imádott Faludi hány helytt vét Nyelvünk ellen. Nézzük el Szabót, Rájnist, Révait, Batsányit. A Lutheránus pedig arra van kárhóztatva, hogy Magyarúl meg ne tanulhasson. És ennek forrását az Oskolákban találok. A Kálvinista Universalis Nyelve a Magyar; a Pápistáé a Culináris Deákság; a Lutheránusé a Tóth és Német.“ Majd a francia és német irodalmat hasonlíttja össze az „Mít mondál Te a Német Nyelvről a Frantziával összehasonlítván? Én a Pucelle d’Orleanst végzetlenülül fisztelem. Rousseaut religióval olvasom, Colardeaut, Doratot sokszor gyönyörködve olvastam; de a Német Litteraturát a Frantziával alább valónak nem állítom.“

Második levelében Kazinczy rövid életrajzát közli és kíváncsian várja Aranka munkáit. Barátja figyelmébe ajánlja Halmágyi Lászlót, aki szintén szabadkőműves volt, hogy az ő közvetítésével könyveik hamarabb kicserélhessék. Egymás munkáinak megismerésével írja Kazinczy „nagy módunk lesz a Magyar Országí és Erdélyi Magyarságot közelebbre vonni egymáshoz“* (1789. augusztus 13.) Első két levelük után még barátságosabb hangon leveleznek tovább, de még nem tudják egymásról, hogy mindketten egyazon szövetségnek „láncszemei“. Levéllevelet követ és egyelőre irodalmi kérdésekről, egymás műveinek hibáiról és erényeiről vitatkoznak s csupán akkor kezd Kazinczy komolyabban érdeklődni barátja világszemlélete iránt, midőn őt az „Orpheus“ munkatársai közé be akarja vinni. 1789 december 21-én írja: „Mihely Orpheusom kijön, azonnal Póstára teszek belőle egy Nyomtatványt. Kérni foglak aztán, hogy szerezz rá vevőket... Azonban Te nekem néha olyan tudósításokat is küldhelnél, amelyek az Erdélyieket interessálhatnák, a millyen majd Erdély állapotjának leírása lenne“.

Közben Kazinczy megtudja, hogy Aranka szintén szabadkőműves és kitörő örömmel siet „testvérként“ üdvözölni. 1790 január 25-én (azaz 1790 január 15-én) ír Kassáról levelet Arankának. A megszólítás alá ezt írja: „Arankát Szerzetes Barátja Orpheus szent tsókkal öleli.“ Majd így folytatja: „Érezd szentül szeretett Barátom! érezd mennyire ragadott el azon támadott örvendezésém, hogy téged nem csak Barátomnak, hanem szerzetes Atyámfiaának szólíthatlak. Az a szent öröm, a melly indúlatosan szorítana, ha ölelhetnélek meljemre, megnémít; nem tudok egyebet mondani, hanem hogy — szeretlek.“

„En a Miskölczí virtuosus Cosmopoliták Tagja vagyok. A □ mindazáltal dolgozni régen meg szünt; mert Előljáró Atyátfoktíai el-széledtenek és a Fejedelem rendelése gátlást vetett barátságos összevgyüléseinknek. Azólta munka és □ nélkül vagyok.“

„Horváth Ádám is Barátunkká leve. Pesten vétetett fel 19 a 9 br. s én őt (szokásból ki ment rendtartásunkhoz képest) Árionnak neveztem. Ő minden tekintetben érdemes szorosabb szövetségünkre.“

„Küldöm a Museum 3-dik darabját. A negyedik most van sajtó alatt.“

„A Generalis gyűlése Abaujnak Magyar tüzéddel mene végbe. Nem adunk életet, mig szabadságaink helyre nem állíthatnak.“

* Kazinczy Arankához írott levelei a Kazinczy levelezése I.—II. kötetében vannak.

„Barátom! hivatalbeli dolgain vonnak=el, és félek hogyha még többet irok, mindenem itt marad. Szorúlj mejemre, és fogadd el a szent ísókomat.“

Aranka válaszáat Kazinczy levelére nem ismerjük, de bizonyára szintén „festvéni“ válasz lehetett az ő „atyafiai“ köszöntésére, mert Kazinczy még az év március 3-án újból s ezuttal még részletesebben ír barátjának a szabadkőműves=ségről. Ez a levele talán legszebb vallomása a szabadgondolkodás mellett, a ba=bonák és a „superstífiók“ ellen.

„Nagy még a setétség, kedves Barátom! — írja — és nekem úgy látszik, hogy mivel némely helyeken napok támadnak, a barlangok setétjei még feketéb=bekké válnak, mint eddig voltak, míg egünket estvili homály fogja vala be. Én meg=makatsítottam magamat ki sikarni a Superstitio kezéből a véres tört, és ir=tozató képéről le=kaparni az áll=ortzáat. Voltaire, Rousseau, Helvetius, a Sanssouciba lakott Philosophus, s a Kőművesség úgy adnak paist balomba, jobbomba kardot, lábaimra szárnyakat, mint mikor Pársenszt készítették=fel az Istenek az Andromeda megszabadítására. Tsak attól tartok, hogy lángoló fel=gyúladásaim által el rontsam igyekezeteimnek boldogulhatásait. Olvassa meg a kinek esze és szive van Orpheu=som bé=vezetését, olvassa meg pag. 90. azt, a mit Rousseauból fordítottam és azt a mit Kallós által fordítottam Helvetiusból; — olvassa meg tulajdon gondolkozá=somat Orpheusom II=dik kötetében a Lélek halhatatlansága felől, s látni fogja ki vagyok, s áldani fog ha én már régen nem lézek is. Valakinek fel kelle támadni, mert már többé szenvedni nem lehet, a mit tsinálnak, stb.“ Majd Aranka leve=lére válaszolva írja: „Hadd feleljek már Leveledre. Nem tudom, mennyire hatol=tál a Kőművesség gráditsain: tudod pedig, hogy itt a felsőbb gráditson lévő az alsóbb gráditson lévő azon gráditsokra nézve, a melyeken ez véle nincs, profa=nusnak tartozik nézni. Én tehát vaktában nem szóllok, mert a Kőművesség előt=tem szent. Hogy egy □=ban harmadik személyt viseltem, azt mondhatom; de azt is mondhatom, hogy nékem a három Angliai grádusomnál, mely inas, legény, Mester, több nincs és nem is lesz könnyen. Historice gradusokat esmerek, de reájok nem vágyok. El=tévedéseknek nézem azokat, vagy — ó miért kell ezt vall=hatnom! — némelly kötelességekről el=feleljkézett Beutelschneiderek miveinek. Egy Consiliarius Budán 1787=ben nékem egy skatulyát ad kezembe, ki=nyitom 36 kötényt találtam benne, majd fekete, majd veres, majd zöld, majd sárga, majd fejr pántlikával. Beszélgetek, úgy szóll, mintha ő építette volna a Salamon Tem=plomát, és mégis. — Hallottál é valamit az Illuminatuak felől? Ezek az emberek Bécsben is dolgoznak, még pedig nagyon. Az ő tzélok a mennyire sejdíthetem, (mert hogy én soha nem vétettem fel közéjek, arról esküszöm néked a Minden=ható Építő Mester előtt!) volt evertere superstitionem, opprimere Tyrannismum, benefacere. Nem az é az élet leg=édesebb boldogsága? Maradjon a szegény Bárótzia a maga Alchimiájával, mely néki soha sem tsinál aranyt, maradjon Or=vosság tsinálásaival, mely testét elgyengítette, vesszzen Gróff Thun a Geister=beschörungjával, mely oly bolondság, a mit még a gyermek is megnevet, nékem az mind nem kell. — Én nekem a Kőművesség olly társaság, a mely egy kis karikát tsinál a leg=jobb szívü emberekből; melyben az ember el=felelji azt a nagy egyenlenséget, a mely a külső világban van; a melyben az ember a Királyt és a leg alacsonyabb rendü embert testvérenek nézi, a melyben el feleljt=kezik a Világ esztelenségei felől, s azt látván, hogy minden tagban egy Lélek, t. i. a jónak szeretetén dolgozik, öröm könnyeket sir, a melyben kiki igyekszik ember társainak nyomoruságát a szerint a mint tehetsége engedi, könnyíteni, a melyben kiki olvasni, tanulni, szerzetes atyjafiait munkái, írásai, példái által tani=

tani tartozik; — az illyes társaság nékem kedvesebb, mint a melly aranyat, vagy ollyas életet-hosszabbító orvosságokat tsinál, hogy a ki véle él, szemem láttára nyomorék koldussá lesz; a melly Non-sensekkel mulatja magát, ördögöket kíván segítségül, s több efféle haszontalanságok, esztelenségek, bolondságok körül forgo-lódik. Az én ítéletem szerint elég mindig egy □-ban a három meg-nevezett grá-duson dolgozni, hogy először azoknak meg-lépése alatt a szék-Mester (Meister von Stuhl) az alatta valóinak embeli tehetségét, s szive minéműségeit szintén a fenekig esmerje, másodsor, hogy az ott előforduló tzeremoniák a Tagokat bizo-nyos feierliche Stimmungban tartásák, és így az öszve-gyűlések tsendesesen és annak rende szerint folyjanak, harmadszor: hogy azokból a Bruder Redner alkalmato-ságokat szedjen az Oratiók irására. De ez maga még nem elég. Minden □-nak lehet valamely különös tzélt venni materiául. Bécsben a Born □-ja a tudomá-nyok elő-vitelét vette tzélul. Blumauer, Ratschky, Alxinger, Leon, Haske, s mások ott olvassák el verseiket; a föbbi szent kötelességnek tartotta tartalék nél-kül adni elő ítéletét. Ott vevék elő, hogy mivel Card. Migazzi és P. Fast ez s ez betsülletes okosabban gondolkozó Plébánust el-akarja nyomni, mint kellessen rajta segíteni: ott vették elő, hogy így s így lévén ez s ez — mit kell tsinálni, és ki lessz az Executor. Eggyre reá bizták, ez meg-ígérte, hogy hűségesen el jár a dologba s úgy ment a veszedelemnek, mint Curtius, vagy Horatius Cocles. No, Barátom! Ez tetszik é, vagy az Alchymia és a Cacomagia? — —

„Pesten lévén Novemberben, azt a tanácsot adtam, hogy egy Magyar Nyelven folyó □ állíttasson fel. Gyalázatjára van Nyelvünknek, hogy tsak néme-űl és deakul dolgozhatunk. Effectusa kezdett lenni, de meg csökkent: mert az Atyafiak el-vesztették minden reménységeket, hogy a Kőmivesség jó lábra áll-hasson. Szeretném tudni, mi vehetne gátlást? Fogtok é ti dolgozni? O édes Barátom, édes Arankám, be kedves gondolat tünik szemem elibe. Ha te egy-nehány eggyetértő meg-híft Barátot szerzenél, a ki öszve esküdne, hogy nemihogy profanusnak nem szöll, de még Kőmivesnek sem, tsak hetet, vagy kilentzet, sem nékem hirt adnál, bérepülnék hozzád Erdélybe s constituálva volna a □-tok. Hogy Szebenben volt egy, azt tudom. Azt is tudom, hogy a ki fel-vevődött, mint egy 75 frtot fizetett taxa pénzt. Egyebet nem tudok, nem is akarok, mihelyt illyet hallok. A pénz-gyűjtés szent szándékból jöhet: Nervus rerum pecuniae! de a pénz az Éva almája, a melly minden rosszat hozott-bé, valahol meg-fordult. Alatszony impostorságra vezette a legjobb szivü Kőmives perceptort is. Példám van M. Országón. A Meister v. Stuhl arra, hogy el-játszotta azt; hogy nem éppen részre hajlás nélkül fordítódott költségre, etc., etc. Van, van igen is szük-ség fundusra, de hát nem kész é mindenikünk nem tsak utolsó krját, hanem még a vérét is oda adni azért, a mi az előbbi esetben fundust kívánt? Sokat is mondtam. Gondolkozz erről, édes Barátom, s ha esmérsz vagy hat hét tökéletes szivü embert, a kinek a feje vagy üress a bolondságtól, vagy megtisztulhat, szöllj nékiek, mondjad, hogy valamit illyest kezdeni lehet; ha még Profannok, formálj jó ideát a Kőm. felől biztasd, hogy azok lehetnek, s légy rajta, hogy egy □ állí-tasson fel nálatok. Én nekem, tudod, nincs a dologban semmi intereszém, csak az, hogy óhajtom a szerzet el-terjedését és meg vagyok gyözödve, hogy ez a leg-tökéletesebb oskolája az emberi szivnek. Ha mind ezáltal velem az eránt corres-pondálni kívánsz, előttem igen kedves lesz és előre fogadhatom, hogy barátságos utasításommal szándékosban boldogíthatlak, sőt hogy kész lészek némely dologról historice tudósítani is és Oratióimat, mellyeket egykor másszor mondtam, közlöm

véled. A mi pedig ezeknél mind föbb, egyenes utat mutathatok az igaz eredeti forrásra, a honnan némelyek el tévedtek.

Hát azt tudod é, hogy van az Asszonyoknak is kőmisesége? Van; én két félet esmerek. De ez a Nem nem arra való, hogy közzénk egyveledjen: nem is oly kőmivesek ők, mint mi: Az ő társaságukat is annak nevezik, de egyéb-játék Hieroghlyphjeik, symbolumaik. Egyik társaságot éppen másnak neveznek. Hasznos dolog ez Atyámfia! mert sok függ attól, hogy Asszonyokat formáljunk. Ennek is lehetnék eszköze. — Es már ezek mind oda ragadnak, hogy hozzád, ölelésekre, látásodra kívánkozzam“. Végül így fejezi be levelét: „Szerzetes é vagy Vitéz Atyafi? Mind a kettő. Mert a kőmivesi O éppen olyan, mint a Maltheser. Félig pap, félig katona. Néha főtjén van kezébe, melyet a Teremtés Istenének nyujt bé, néha kard, mellyel az ártatlanságot védelmezi.

Élj boldogul, tsókollak a háromszor három által, s Atyafi szeretettel, bárársággal, hűséggel maradok, Kassán 25. 3. 790.

Orpheus“.

Kazinczy levelét azért idéztük csaknem egész terjedelmében, mert az a nagy magyar literatornak talán legszebb vallomása a szabadkőművesség mellett. De e vallomás nem csupán egy őszinte lélek kinyilatkoztatása az „emberi sziveket“ formáló „legtökéletesebb oškola“ mellett, hanem kritika is a kor magyar szabadkőművessége felett. Kazinczy nem hive a szövetségben ekkortájt oly annyira elterjedt „eltévelyedéseknek“; sem az alkimia, sem a szellemidézés, avagy az a halált legyőző ételelixir megtalálásának csábító délibábja józanságát pillanatnyilag sem ingatják meg. Nem szereti a formákat sem és bár az emelkedettséget, „ünepi“ hangulatot adó komolyságot a munkák alatt szükségesnek tartja, a szövetség munkájában a lényegét keresi, a „jobb lelkek“ találkozásait egy tisztultabb világ megteremtésének akarásában. Kazinczy mint minden hitét és meggyőződését igazán komolyan vevő lélek, szeretné ha a szövetség minél jobban „elterjedne“ és a hármás lángok kigyulása egyszersmind a magyar nemzeti érzés táplálását, ébresztését is szolgálná. Fájdalommal panaszkodik tehát amiatt, hogy a páholyokban még a magyarok is német, vagy latin nyelven végzik a „királyi művészet“ szertartásait. Szeretné ha a fitkos szentélyek mélyén „szerzetes“ társai „atyafiai“ ajkán a magyar nyelv csendülne meg. A nők szabadkőművességéről és a tulságosan nagy díjakról is helyes, a kérdés lényegére mutató véleménye van. Aranka szabadkőműves voltát és az erdélyi páholyok eddigi tevékenységét azonban alig ismeri, ami viszont a páholyok egymásközi gyér érintkezéseiből magyarázható. Anyapáholya József császár rendelete folytán megszűnván, Kazinczy kénytelen szabadkőműves tevékenységét azokra a látogatásokra korlátozni, amikre hivatalos ügyei elintézése közben Bécs és Pest páholyaiban alkalma nyílik. De mert utazni még sem tud elég gyakran, lelke belső kényszerűségét követve levelei révén keresi a szétszóródott testvéri láncot, a magányukban élő, vagy üldözött „testvéreket“, hogy velük lelke legbelsőbb, legrejettebb „szerzetestársi“ fitkaikát kicserélhesse, Arankával való barátsága igazában szintén akkor mélyed el, mikor megtudja róla, hogy ő is az emberi haladás „legerősebb kovászat“ alkotó szövetség láncszeme. Tiszta lelkesedésében most már azt hiszi, hogy Aranka lesz az erdélyi szabadkőművesség új lángra lobbantója.

E levélből látjuk, hogy Kazinczy milyen élénk figyelemmel és milyen erős kritikai érzéssel szemlélte a magyarországi szabadkőművesség fejlődését, a páholyok külső és belső életét. Alig volt a szövetségnek olyan problémája, ami sze-

rető és féltő érdeklődését elkerülte volna. Érdeklík a szertartások, a nyelv, a felvételek, az anyagi természetű kérdések, de mindenek felett a formák mögötti lényegét, a szertartások és a szónoki szóvirágoktól eltakart embert keresi. Hiszi, hogy e formák nem önmagukért vannak, hanem a mindnyájunkban mélyen bent élő örök jóság és szeretet kibontakozását elősegítő eszközök, „láncok,” amik az egyénekben külön-külön élő és elforgácsolódásra ítelt nemes erők egyesítői, „szent kapcsok,” amik a jobb és igazibb emberi élet után sovárgókat összekötik.

A szabadkőművesség nagy eszmei tartalma és annak átütő, forradalmi ereje mellett Kazinczy látja a hibákat és a nehézségeket is. Tudja, hogy a nagy eszméket gyarló emberek képviselik, de éppen ezért a nemzet legigazibb „lelkiismereteihez” az írókhoz fordul és őket akarja minél nagyobb számban bevonni a szövetség munkájába. A feladat nem könnyű, hiszen előbb óvatosan puhatólni kellett, nehogy durva visszautasításban legyen része, vagy pedig olyan profánok előtt tárja fel testvéri mivoltát, akik ezzel adott helyzetben visszaélhetnek. A hozzá közel élő írókkal könnyebben boldogult, de Arankánál eleinte nem biztos, hogy puhatólásaira minő feleletet kap. A kedvező válasz után annál nagyobb volt öröme. Kazinczy Arankában nemcsak jó barátot és „igaz atyafit” talált, hanem megértő és hűséges munkatársat is. Azt remélte, hogy barátságuk elmélyülése után ő lesz irodalmi tervei leglelkesebb erdélyi terjesztője és megvalósítója Aranka művei kiadására vállalkozik, de leveleiben rámutat hibáira is. Könyveket ajánl olvasásra és mindenkép szeretné összehozni, ha másként nem, legalább levélben irobarátaival: Különösen Horváth Ádámot a „szeretetre méltó kuruczot” ajánlja figyelmébe, továbbá Révait, Dugonicsot, Báróczit és a pozsonyi kispap írókat.

Kazinczy baráti igyekezete természetesen akadályokba ütközik. A közöny, a földrajzi távolság és a mindenre ránehezedő önkényuralom tervei kibontakozását nagyon megnehezítik. Hiába adja át a barátja kéziratát a cenzornak, az a kinyomtatást nem engedélyezi azzal az indokolással, hogy Aranka műve „erkölcsöket vesztegető”. De Kazinczy nem csüggedt el, új utakat, új módokat keres céljai megvalósítására és fáradozásai folytán Aranka könyve még ugyanabban az évben meg is jelent. Kazinczy barátja műve kiadásáért azért is fáradt oly sokat, mert annak szellemét, irányát az Orpheus programjába beleillőnek vélte. Az Orpheuszal kapcsolatban is nagy tervei voltak Erdélyben. Arankától és Benkőtől történeti munkákat várt nemcsak azért, mert a felébredt nemzeti szellem elsősorban multjának szemléletére vágott, hanem azért is, mert bántotta Szirmay Antal szigorú megjegyzése és figyelmeztetése „hogy ne románokat, hanem valóságokat írjon”, mert „nem csak a férfiak, de asszonyaink is jobban fognak rajtok kapni. Ne nézzen más nemzeteket. Azok már minden valóságoktól ki koptak, azért imak Románokat, ez csak a külső írók eszének viszketege. De szegény Nemzetünknek még tulajdon nyelvén Históriaja sincsen” írja Szirmay. „E mellett az Nemzetünknek betegsége, hogy mindenkor meséket szeretett irkálni, mint Hallernek az a Hármás Históriaja, vagy öreg Patainak az Indusokról ki bocsájtott meséji. Ezen betegségből Nemzetünket ki kell gyógyítani, nem pedig régi rossz izlésébe meg gyűkeresíteni eötet. Ide nem értem pedig a jó verseket és szép gondolatokat. Mert a ki ezeket nem szeretné, az ember sem volna”. Ugy látszik Kazinczy megtagadta Szirmay tanácsát, mert e levél vétele után nemsokára már barátai közül főbbit történeti munkák írására biztat és a magyar élet elmúlt „valóságaival” való foglalkozást az „Orpheus” egyik új programpontjának tekinti.

(Folytatjuk.)

BELFÖLDI SZABADKÖMŰVESSÉG

Páholyunk a munkaévad folyamán tizenhat elsőfoku, egy másodfoku, három harmadfoku munkát és három páholyértekezletet tartott.

Elsőfoku munkáinkban három rendkívül fontos kérdést vettünk több alkalommal is kalapács alá, ezek közül egyiket, a nyelvvizsgák ügyét □□ közti értekezlet elé vittük és Dr. F. A. szónok tv.-nek lelkes kitaró és áldozatkész, valóban szk.-hűséggel végzett fáradozásai révén teljes siker jutalmazta. Másik kérdésünk a népfőiskola ügye G. L. inas tv.- odaadó munkálata révén annyira tisztázódott, hogy a jövő évi □□ közti értekezlet elé kerülhet. Egy harmadik kérdésünk, mely nem kevésbé fontos szk. ügy, nyugdíjtörvény módosításának ügye ugyancsak Dr. F. A. szónok tv.- előkészítésében most várja, hogy felettes fórumaink előtt letárgyalva sikerkeresés útjára kerüljön.

Önálló előadásokat tartottak:

Dr. L. S. tv.: Románia szociális törvényei.

Dr. Cz. B. tv.: A szk.: nyilvánosság.

G. L. tv.: A kisebbségi etemi oktatás problémái.

" " " A népfőiskola.

" " " A népfőiskola megszerzése.

M. K. tv.: Uj nemesség.

" " " A szk.: sekélyesség.

D. I tv.: mint vendég az Unio □-ból: Uj gazdasági rendszer címen.

Ezekben az előadásokon kívül kalapács alá vettük a tv.- □□ több átiratát és eszmecseréink mindannyiszor igen termékenyek voltak nemcsak a belső épülés, hanem a külső eredmények szempontjából is. Sajnos, hogy több külső és belső ok miatt nem dicselkedhetünk olyan szellemi munkássággal, mint aminőkre az elmúlt évek követték volna, de már most gondos-

kodtunk arról, hogy jövő évi munkásságunk e téren se támasszon semmiféle kívánni valót.

Páholyértekezleteinken a tanulók részére megkezdett tejakciókat, adósságaink kifizetésének, a taghátralékok rendezésének, a felvételi eljárásnak ügyeit beszéltük meg. Képviseltettük magunkat az aradi, temesvári brassói, nagyváradi és kolozsvári páholyközi értekezleteken és konventeken általában véve mindent elkövettünk, hogy szövetségünkbe tartozó tvv.-kel és □□-kal az összeköttestést még eleve-nebbé, szorosabbá és gyümölcsmerlőbbé tegyük. A Kolozsvár kel.-tén tartott Jánosnapi diszmunkán M. K. tv.-ünk tartott előadást és tizenketten vettünk részt ezen a lélekemelő ünnepe-ségen.

Titkári hivatalunk 271 ügydarabot látott el s ez is bizonyítja, hogy az előző évekhez viszonyítva mozgalmasabb volt az életünk, gyakoribb az érintkezés úgy főhatóságunkkal, mint a tv.- páholyokkal és azok egyes tagjaival.

Szomoruan kell megemlékeznem arról, hogy két tv.-t, Dr. Sz. A. és Dr. R. A. tvv.-ket az új alkotmány 128. §. a és b. pontjai alapján és a 132. §. alkalmazásával töröltük. A törlés tényével nem akartunk egyebet, csupán csak azt, hogy önmagunkat figyelmeztessük a vállalt köteleességek komoly és lelkiismeretes betöltésére. Nekünk nem szabad többé a régi közönyös-séggel eljárunk egymás mellett, tu-nyaságunkat csak az önmagunkkal szemben alkalmazott őszinte kritika és szigor tüntetheti el. Bár sohase lenne ok többé arra, hogy ilyen módon okozunk másnak és magunknak is fáj-dalmakat.

Karitatív tevékenységünk ezidén is túlhaladta szerény képességeinket,

ámennyiben az alábbi elszámolás szerint a múlt évinél is nagyobb terheket vállaltunk a szegény iskolás gyermekek részére alapított tejakciónkban. A második év ciklusa 1934. nov. 1-től 1935. ápr. 30-ig tartott s ezalatt 185 szegényzsorsu iskolásgyermeknek biztosítottuk izletes, tápláló reggelijét és 19 gyermeknek az ebédjét.

A hat hónapra terjedő idő alatt, melyre, mint a tavaly is, a szegény néposztályokat legjobban sújtó téli hónapokat választottuk, összesen és ke-rekszámban 23.500 adag reggelit és 1413 adag fizetett ebédet szolgáltatunk ki: ezenkívül tv.-ink és profánok 1500 adag ebédet szolgáltatunk ki természetben. A reggeli állott $\frac{1}{4}$ liter tej és $\frac{1}{6}$ kgr. friss kenyérből az ebéd leves, hus, főzelék és kenyérből. Kiosztottunk továbbá iskolás gyermekek között téli cipőket is.

Az akció javára összesen 54.631 Leit fordítottunk készpénzben, a természetben kiszolgáltattott ingyen ebédek értéke cca. 12.000 Lei, ugyhogy akciónk Leiben kifejezett értéke összesen cca. 64.500 Lei.

Ingyen tejakciónk lelkes vezetőjének, W. K. tv.-nek szavaival akarom befejezni beszámolómat: „Hisszük, hogy caritativ jelentőségén túl szk.-munkát végeztünk azért is, mert sikerült még a mai elvadult világban is felébreszteniünk ezekben a fejlődő embercsemékben az emberi szolidaritás és egymásrautallság gondolatát“.

A „Pax“ □ munkája. A nyári szünet után szeptember hó 24-én indult meg a szertartásos munka.

A szünetet azonban nem töltöttük tétlenül, hanem tv.-i összetartás és a tv.-i együttérzés bensőbbé tételére fordítottuk. Több izben jöttünk össze kedélyes vacsorára és az így elöltött kellemes órák minden tekintetben szolgálták a cél: a tv.-et az ideális tv.-ség érzéséhez közelebb yinni. Egy

ilyen estét Buziáson töltöttünk, hogy az ott időző S. L. nagymester tv.-ünket meglátogassuk. Ez alkalommal több aradi tv.- is velünk tartott és így az est valamennyi ott jelen volt tv.- emlékezetében fetejthetetlen emlék marad.

A Nagymester tv.- viszonzta ezt a látogatásunkat és megjelent a szept. hó 24-én tartott évadnyitó munkánkon, mely az ő megjelenése által ünnepi munkává magaszosult. E munka első gondolata az Ö.: K.: k.: Costa Fo u tv.-é volt, kinek szk.-lelkületét és az abból fakadó áldásos munkásságát B. L. fóm.: tv.- a kegyelet szavaival ecse-telte és szavai után a ttv.- őszinte érzéssel eltelve adták meg e nagy tv.-nek a szk.-gyász jelét.

Ezután L. G. tv.- tartott előadást „A szk.-ek feladatai a Kir.: Műv.: térhódítása érdekében“ címmel. Felsorakoztatta mindazokat az erényeket, melyeket a szk.-ség keletkezésének bölcsőjétől kezdve minden szk.-től megkövetel és rámutatott arra, hogy a jelenlegi viszonyok között fokozottan szükség van arra, hogy minden tv.: ezekkel felvértezve lépjen a közélet porondjára, hogy így maga iránt kényszerű tiszteletet és megbecsülést ébresszen és ezzel is erősítse a Kir.: Műv.: térhódító erejét.

Ugy a nagymester tv.: valamint dr. P. S. szónok tv.: az optimizmus szemüvegén szólt e munkához. A Nagymester tv.: azzal a hittel, hogy Romániában a szk.-eszmének még igen sok, befolyásos megértője van és így annak kifejlése elé egyelőre nem tornyosulnak áthághatatlan akadályok; a szónok tv.: pedig annak megállapításával, hogy még a jelen zürzavaraiban is megállapítható, hogy a machiavelli-i gondolatlan keresztül, ha még gyengén is, de már mindig sürűbben és sürűbben kicsillog az erasmusi eszme.

Október 14-én tartott munkánkon dr. D. V. tv.: töltötte be az előmunkás

helyét és „A repülőgép korszakában” című tanulmányát adta elő. Felállította az analógiát a fallal körülvelt középkori városok és a közel jövő városai között. Míg amaz szűk helyen falak közé volt kénytelen vonulni az ellenség elől, addig emez szétszórtan a föld alatt fog elhelyezkedni, hogy magát az ellenség ellen megvédhesse. És úgy, amint a fallal körülvelt városban kifejlődött egy jellemző közéleti, társadalmi és erkölcsi felfogás, ugyanúgy fog az a földalatti városra is jellemzően kifejlődni. Ez a kifejlés a szk.: ideál irányával ellentétben fog végbemenni és azért a szk.: -ség feladata, hogy a technika nagyszerű vívmányait az emberiség közkincsévé tegye, hogy azok ne mint az emberiség ellenségei, hanem mint az általános jólét és boldogulás eszközei szolgálják a jövőt. Ha ez bekövetkezik, akkor a város ismét felszabadul földalatti sötétségéből és az emberiség életét a békeesség fénye és azazal a zavartalan boldogság fogja betölteni.

Kelemen Salamon tv.:

A „Pax” □.: tv.-ei megrázó fájdalommal értesültek arról, hogy Kelemen Salamon tv.:, ki szívükhöz és tv.: -i szeretetükhöz oly bensőséges közelben állt, egy szörnyű vasuti baleset következtében f. hó 21-én az Ö.: K.: k.:

Néma, csak a szemekbe tuduló könnyek által kifejezésre jutó fájdalom jelezte e hír vételének megrendítő voltát. Akit tegnap még őszinte tv.: -i szeretettel öveztünk, az ma már nyugszik a hideg hantok alatt. Csak emlékéit ápolhatjuk! És emlékezetének ez az ápolása is épülésünkre fog szolgálni, mert a szk.: erények egyik legszebbikét, a szerénységet fogja bennünk megerősíteni. Kelemen Salamon tv.: a szerénység mintaképe volt.

Legyen az a lánc, melyet sirdombja körül fontunk, szimboluma és kifejezője az akarásnak, mellyel erényeit átvenni és önmagunkban tökéletesíteni törekszünk. H. M.

Láncvers.

Irta és a „Pax” □.: 1935. évi október hó 11-i munkán elmondotta G. Á. tv.:

Működésben a halállégio.

Ember döbbenj Magadra!

Mire jó?

Vér, könny, pusztulás, borzalom!

Apának, fiunak: lenni... fájdalom!

Dühöng a fékevesztett indulat:

*Csak Kainok vannak már az ég alatt?!
Tagadjuk: Nem!*

Mert hinni akarunk

És hitünkben nem egyedül vagyunk:

El fog jönni a mi Messidsunk.

Dolgozunk, várunk.

HIREK A NAGYVILÁGBÓL

CSEHSZLOVÁKIA

A pozsonyi szk. muzeum. A Pozsony kel.: levő szk. muzeum kér minden tv.-t, hogy amennyiben a Posner-Lennhoff-féle „Szabadkőműves Lexikon”-ban az adatok, vagy közlemények között valamilyen téves megállapítást találnának, ezt közöjjék a muzeummal. Közléseiket a lexikon újabb kiadásánál, vagy pedig esetleges pót-

lásánál tekintetbe fogják venni. A közlést a muzeum Brüll Ármín, Bratislava, Marothy Ul. 7. címre kéri.

ANGLIA

Meghalt az angol nagypáholy második h. nagymestere. Az angol nagypáholyt pár héten belül másodszor sújta érzékeny veszteség. Lord Ampthill h. nagymester halála után röviddel meghalt Lord Cornwallis, második

h. nagymester is. Szeptember 4-ikén a nagypáholy negyedévi összejövetelén még neki kellett volna vezetni a munkát a nagymester Connaught-i hercegnek képviselőjében. Ez az összejövetel végezte el a gyászn.unkát is Lord Amphill emlékezetéért is. Cornvallis h. nagymester levélben adott mély sajnálatának kifejezést, hogy kénytelen a munka vezetését másnak átadni, És pár nappal később már az örök keletbe is költözött. Az angol szk-séget súlyos veszteség érte Lord Cornvallis halálával.

TÖRÖKORSZÁG

Törökországban betiltották a szk-séget. Már előbbi számainkban jeleztük, hogy Törökországban törvényt hoztak az olyan egyesületek betiltására, amelyeknek szerves kapcsolataik vannak külföldön levő hasonló egyesületekkel. A törvény, mely eredetileg is főleg a szk-ség ellen irányult, a valóságban nem érintette a török □□-at, minthogy ezek a □□, ugyanugy mint a külföldi szk. □□ is, teljesen függetlenül működtek más országokban levő □□-tól. Hogy bizonyos szellemi és erkölcsi egység a szk-ség működésében az egész világon fennáll, az nem jelent kötöttséget egyik nagypáholy részére sem bármely másik nagypáhollyal szemben. A fentti törvény így nem is érintte volna a török szk-séget, a török kormány azonban, amint sajtó-jelentésekből tudjuk, mégis megtalálta a módot a □□ munkájának megakadályozására. Törökország diktatúra uralom alatt él s amint már többször megírtuk, diktatúrák nem tudnak megférti a szk-séggel, mely mindenhol társadalmi és szellemi szabadságot követel. Törökországban a szk-ség a háború után virágzó életet élt és nagyban hozzájárult az ország európaivá tételének munkájához. Most ennek a szk. munkának egyelőre vége szakadt. Szk. jellegű levelezés tehát a Törökországban élő tvv-vel nem ajánlatos. A török szk-

ségnek a felosztás által teremtett helyzetéről részletes értesüléseink még nincsenek.

AUSZTRÁLIA

A gentleman. Az angolszász szk-ség egyik célja, hogy a tv-ket a szó nemes értelmében vett gentleman-ekké nevelje. A *West Australian Freemason* most pontos meghatározását adja, hogy mit ért az angolszász szk-ség a „gentleman“ elnevezés alatt. Ez a meghatározás a következőképpen hangzik:

— Olyan ember, aki belül, kívül egyaránt tiszta, aki a gazdagra nem néz fel s a szegényre nem néz le, akit veszteség érhet, anélkül hogy ezért siránkozna és szerencse érhet, anélkül, hogy büszkélkedne vele. Aki gyöngéd asszonyok, gyerekek és öregek iránt, aki bátor a halállal szemben és tulságosan büszke is ahoz, hogy valakit megcsaljon, aki elveszi a világtól a maga részét, de meghagyja a másokét, — aki mindez, az gentleman.

RÖNYVISMERTETÉS

Fritz Uhlmann: Leitfaden der Freimaurerei

A szk-ség alapvonalairól szól ez a könyv, melynek szerzője Fritz Uhlmann tv. az Általános Szabadkőműves Liga elnöke művét kéziratnak kívánja tekinteni a szk. tvv. részére. A szerző utmutatást akar adni könyvében a szk. életben utmutatást kereső tvv-nek. Föl-szólítása, melyet könyve élére helyez, hogy ne csak szk. szellemben gondolkozunk, hanem szk. szellemben éljünk is mindnyájunk számára szól.

A könyv végigvezet minket Anglia, Franciaország és Németország, valamint egész Európa és a többi földrészek szk-ségének történetén és büszkeséggel tölt el minket annak az erőnek és azoknak az eredményeknek

felsorolásával, amelyekig a testvéri lánc eljutott. Azt is megtanulhatjuk a könyvből, hogy a történelem folyamán hol itt, hol ott elaltatták a szk. munkát, de rövid megszokítás után ez a munka újra lüktető életbe kezdett. Ebben a pillanatban mikor több helyen újra érvényesülnek a szk-ség ellenfelei, a könyvnek ez a megállapítása komoly vigasztalásul szolgálhat.

A szk-ség történelme és lényege, különböző rendszerek és ritusok részletesen vannak tárgyalva Uhlmann tv. értékes könyvében. A figyelmes olvasó betekintést nyerhet a testvéri lánc hatalmas szellemi küzdelmeibe az egész világon. A könyv egyes részeit érdemes volna □-munkához ismételtelen felolvasni. Természetesen kellő helyet juttat Uhlmann tv. a szk. szimbolikának és ezoterizmusnak is. Ezek a fejtegetések különösen alkalmasak az olyan tvv. meggyőzésére, akik számára a rituális szimbolika nem sokat jelent. A könyv Svájcban jelent meg, Fritz Uhlmann tv. a bázeli □-hoz tartozik, de megállapításai a szk. életről igen találóak a többi országok szk-ségeire is. Foglalkozik a könyv a szk. érintkezési formákkal, utbaigazításokat ad a kőművesi stílus, beszéd és írás terén és külön kis szótárt mellékel a könyvhöz, melyben a szk. terminus-technikusokat négy nyelven adja. A rendkívül értékes könyv egyike a szk. irodalom legkittünőbb termékeinek.

Antonio Cohen et Michel Dumesnil de Grammont: La Franc-Maçonnerie Ecossaise (Paris, Figuière)
Ez a kötet a szk-ség védelmét akarja szolgálni a támadásokkal szemben. —

Szerzői vezető szerepet játszanak a franciaországi nagypáholyban. Véleményük szerint nem volna helyes a szk-ség érdekében folytatott harcot nyilvánosság előtt vinni, mert ez csak céltalan vitalközpontokhoz vezet és végeredményben az ellenfél malmára hajlítja a vizet. Helyesebbnek tartják, ha könyvek és rövidebb iratok révén igyekszünk felvilágosítani azokat az embereket, akik nem utasítják rendszeresen vissza a felvilágosítást. A könyv leírja a szk-ség történetét, különösen nagy részletességgel foglalkozik a tizenkilencedik század francia szk-ségével és beszámol az intézmény jelenlegi tevékenységéről. Világos és határozott módon száll szembe a páholyok működése ellen hangoztatott gyerekes és valószínűtlen vádakkal. A könyv alkalmából újra felvetjük a kérdést, hogy az utóbbi időben nagyszámmal megjelent ilyen könyvek hozzájárultak-e a reakciós és nacionalista törekvések által félrevezetett közvélemény felvilágosításához. A kérdésre még nem lehet igennel válaszolni. Minthogy azonban az ellenfelek is hazugságaiknak folytonos ismétlésével érnek el eredményt a közvéleményben, miért ne védjünk mi is az igazságukat érveink gyakori ismétlésével. Mindenik könyv vagy rövidebb írás megtalálja az utat az olvasóknak legalább egy részéhez és ellensúlyozhatja az ellenünk szétszóró rágalmakat. Antonio Cohen és Michel Dumesnil de Grammont könyve ebből a szempontból is kitűnő érvekkel szolgál arra, hogy a szk-ség elleni gyűlölködő vádakkal szembeállhassunk.